

R E G É L Ő.

PESTEN Vasárnap Május 5^{kén} 1833.

Megjelen társával együtt hetenkint kétszer Vasárnap és Csütörtökön.
Évnegyedi díjja helyben 1 ft 36 kr borítéktalanul; postán 2 ft ezüstben.
Három évnegyedre helyben 4 ft 48 kr; postán 6 ft.

AZ ELŐFIZETŐ SZÉPNEM.

Karaczai Alexandra gróf kisasszony.
Kemény Kata báróné, Kabós Danielné.
Láncz Borbála kisasszony.
László Anna és Ágnes.
Mikes Maria grófné, Huszár József báróné.
Mikes Rozália grófné, özv. Vas Tamás grófné.
Miskey Zsófia, Hőgyész Antalné.
Orbán Klára báróné, Mikes István grófné.
Petrichevich Horváth Emilia kisasszony.
Rab Judith asszony.
Rhédey Thérézia grófné, Csáky József grófné.
Simény Klára, Teleki Miklós grófné.

I. TÖRTÉNET ÉS ELBESZÉLLÉS.

A' jegy-gyűrű.

Novella.

1.

Tangern Eugen báro már tizen negyedik eszten-
dejében fosztaték-meg a' férjfiúi felvigyázattól. Így tehát
erkölcsi miveltetésének berekesztése csupán csak egy még
szinte fiatalság sugaraiban levő anyára jutott, kinek kevés
vagy éppen semmi segedelméül sem lehetett ezen fontos
munkában az ifjú bárónak csupán könyvek világával ismer-
etes és igen tudós nevelője. Eugen gyámatyja pedig ki
meg holt apjának öccse volt, gondatlan természete mellett
még kevesbé vala alkalmas fiatal unoka-öccsének elő-
menetét jótékony befolyattal segíteni. Ezen utólsónak, mint
apja egyetlen fíjának, és szembetűnő jószágok örökösének
házbeli helyzetetése, jeles észbeli tehetségei, esztendeit
sokkal meg haladó testi érettsége, és igen hódító alkotása,
szóval mindene egyesült, hogy már illy fiatal korában a'

köz figyelmet, tiszteletet, 's függetlenség érzését tapasztalhatta. Özvegyi fátyol alatt újra virágzó anyjának oldala mellett inkább hasonlított öccséhez, mint fiához, ki nek nagy vigasztalására szolgált, hogy fija mindig feltudta tartani ama tiszteletet, melyet időnek előtte gyakori körülmények szerzének neki.

A' tangerni ház a' jókora város és vidék előkelő 's miveltebb lakóinak egyesületi pontja volt. Ebben a' törzsökür holta utáni gyászidő okozott ugyan némelly zavart, de nem sokára ismét megújulva régi fényére kapott.

Kitünő sikerrel járta Eugen az ottani tudományos egyetem teremeit (szála); 's mivel mások azt csak tizen nyolcz vagy huszadik évökben kezdték tenni, magos termete és tekintete mellett bizonynyal kevésnek jutott eszébe, hogy ő még alig volt tizen öt esztendő, és így nem hibáztak némelly asszonyi szivek, melyek iránt kellemes személye nagy magnesi erővel birt. Mindenkor eleven érzelme, tündöklő elmésege, és elapadhatlannak tetsző vidámsága csak ugyan sok mások felett, kik vele egy idejüknek tartattak, kitüntető elsőséget szerze neki.

Az anyja ön kebelében hordozván szép életének leg biztosabb zsinórmértékét, bizott abban, hogy belsőképpen fia is az szerint fog érezni; ez okból hihetően annyival is inkább vonakodott fiának életét száraz, 's véleménye szerint felesleges tanácsadás és elvek (Grundsatz) által megnehezíteni, mivel annak életmódja a' nélkül is anyai szemei előtt lebegett, 's nem is tetszett ki rajta a' jótól történt eltávozásnak nyoma, 's ha egykor ezen eset meg történék, elég hátra levő időt reméllett elvek által annak rendszerbe hozhatására, mi Eugen szép természetéből még most magától, 's fedhetlenül leg egyenesebb 's leg nemesebb irányzatban indult meg. De — ez az emberek reményei 's terveiknek (planum) sorsa! — Éppen akkor, midőn ama feltételének másolhatlanságát, hogy többé férjhez nem megy, meg állapítottnak gondolá lenni, és így remélhette, hogy kezének szüntelen ujitott meg kérése elől magát bátorságba helyeztetván elérhetné azon egyet is, mi eddig tökéletes nyugodalmából hibázott, — virágzó 's ekkoráig az időtől mintegy meg kiméllett élete egy járvány nyava-

lyának ragadománya lett még ama pillantásban, midőn már fel gyógyulását remélték.

2.

Talán az erkölcsös anyának szent képe volt az, mi e mélyen megrázkodtató halál után még egy ideig az árva ifiút eddigi pályáján tartoztatta. De a' közbe közbe tett asszonyi ismeretségek a' férjfiúi fiatalságnak jobbára szokott tévedéseivel nagyon-is hamar kezét fogtak. Nagy bátyja 's egyszersmind gyámatyja, kinek erkölcsi pontósága példaképül éppen nem szolgálhatott, jó ízűt nevetett, mikor gyámfija ellen szüntelen nevedő hidegülése miatt fenegető ujját fel emelte. Így történt, hogy kevés idő múlva sok fiatal 's jobbára szép kisasszonyok és asszony-ságok elveszték bizodalmodat Tangern Eugen ismeretes őszintesége iránt, kivált, ha valaminek teljesítését ígérte.

Elvégezvén tanuló esztendeit, a' báró több évig be járta a' világot, 's vissza jöttékor igen sajnálva vevék ama szándékát, hogy öszvegyűjtött ismereteit 's tapasztalásait nem a' státus szolgálatjára, hanem csupán csak jószágai kormányzására kívánná fordítani.

Szülő városában igen pompásan és pedig télen lépett ismét fel. Testi 's lelki szembetűnő tökéletesedése őtet némi tekintetben mintegy új tüneményi kellemmel díszíté. „Tangern jön!” hangzék a' teremben suttogó dámák szájából, mihelyt ő a' gyülekezetbe lépett. Szinte valamennyin idvezlő pillantásokat vetének akarattjok ellen is feléje, noha a' tapasztaltabb dámák azonnal vissza vonák azokat, 's nem mulaszták-el leányjaikat vagy testvéröktől származott leány-öccseiket a' bárónak veszedelmes társalkodására figyelmeztetni; de titokban még-is sokan kívánták, hogy vajha valamellyikök képes lehetne a' hűtelent hűségre téríteni. Azonban már nehány telet tölte anyavárosában Tangern, de illyes nemű győzedelmet, noha ollyast más pajzán szivostromlón nyerni ritkaság nem volt, rajta kivivhatni lehetetlennek látszott. *(Folytatás következik.)*

ÉLETTÖRTÉNET.

Pathóczy Zsófia,

Folyvást dúlta hazánkat Maximilian királyunk alatt nem csak a' polgári had, hanem a' Töröknek-is emésztő

vaskarja. A' már 500 esztendőök óta virágzó Pelsőczy Bebek nemzetségnek utolsó csemetéje IV-dik György gyermekségétől fogva katonai életre szentelvén magát nem kevés kárt okozott a' dühösködő török csapatokban; de végre Balog váránál Hasszan füleki basának csalárdsága által törbe kerítettven, elfogatott, 's Konstantinápolyba hurczoltatott. Kétségbe esve hosszas rablánczán, nem győzé várni Maximilian kegyes közbenjárása által eszközöndő kiszabadítását, hanem Zápolya Zsigmond erdélyi fejedelem segedelméért könyörge, kinek kérésére csak ugyan el-is eresztetett, 's ez idő óta, Zsigmond pártját követvén, hajdani koronás ura ellen viselé fegyverét. Ezen lépésének következésében Borsod vármegyében fekvő Szendrő várát 's uradalmát a' kir. fiscus elfoglalá, 's Schvendi Lázár a' királyi hadsereg vezére egyéb birtokainak bevételére küldeték. Bebek hitese Zsófia, Pathóczy (Patóczy, Patocsi) Ferencznek leánya, ki Zápolya János özvegyének Izabellának titkos tanácsnoka volt, Torna vármegyében fekvő Szádvár erőségébe vonta magát csekély őrseregével, 's azt férjfiass bátorsággal védelmezte, nem gondolván vele, hogy Schvendi minden hozzá küldendő élelmet és segedelmet el zárt volt Jabloncza és Szögliget várak oldaláról. Schvendi nehezen vehette volna meg Szádvárt, ha csak Forgács Simon, az akkori nevezetes, 's tapasztalt hősök egyike nem ajálkozik vala, hogy az esztendőnek éppen legzordonabb idején Schvendinek ezen fáradságos munkáját előleges segedelmével előmozdítsa. Forgács parancsolatjára tehát Bornemisza János, Rueber János és Honder kapitányok Görgő, Varano, és Szendrőbe telepített téli szállásukból elő szállíttatván okos elintézéssel osztattak-fel Szádvár körül, úgy hogy a' bezárt Amazon semmi élelmi vagy fegyveres segedelmet nem nyerhetett. Tudositatván Schvendi ezen hathatós előkészületek felől, Forgács által egyszersmind fel szállíttatott, hogy fő erejével kettőztetett lépéssel siessen Szádvár alá. Elérkezett oda 1567. Jan. 6-án három királyok napján, utánna pedig harmad napra a' nehéz ágyúk csapatja-is meg jöven azonnal kemény ostrom alá vette a' makacs várat. Az őrség már ötöd napra ki nem állhatván a' pusztító golyóbisok dühét további ellentállásra bátorságát elveszté. A'

hős asszony tehát jelt adatott a' feladásra, 's azonnal Ves-selényi Farkast, ki hasonlóan a' szádvári erőségbe szorult, mint meghatalmazott alkudozóját kiküldötte a' táborba. Az őrségnek málhájával (Gepäck) a' vitéz Amazonnak gyermekei, cselédjei, 's minden ingó tulajdonával együtt szabad elmenetel engedtetett. Forgács, Rueber, és Reininger sz. Hilarius napján (Jan. 14-én) a' várat által vették; Magócsy Gáspár, és Pethő Péter pedig a' jeles asszonyt védse-
reggel kísérték a' tornai várba. — Férje 1567-ben holt meg; Zsófia hitésétől csak 4 leány gyermekei voltak: u.m. Zsófia, Judith, Anna, kik még 1563. éltek, de hova lettek nem tudatik; Zsuzsanna leánya pedig X-dik Báthory Istvánhoz Kraszna vármegyei főispánhoz ment férjhez, ki VIII-dik Báthory István lengyel királynak 's bátyjának hűséges hadvezére volt. X-dik Istvánnak Zsuzsannától született fija II-dik Báthory Gábor erdélyi fejedelem lett, de 1613. Váradon megöletett; ennek öccse VIII-dik András, ki atyjának második feleségétől Kostka Zsófiától született, magános életet viselt, 's benne halt-ki a' Somlyói Báthoriak férjfi ága. Pathóczi Zsófia 16 esztendei özvegysége után halt-meg 1583. Sept. 1-jén, 's a' küküllővári templomban temetteték-el, hol veje Báthory István márvány-oszlopot emelt neki.

II. ORSZÁGISMERTETÉS.

T i v o l i.

A' Pestre, Bécsbe, Berlinbe, Párisba, Romába utazók bizonyosan nem fogják el mulasztani az ottani mulató vagy vendéglő helyeknek, mellyek Tivoli nevet viselnek, meg látogatását. Nem tartjuk tehát érdemetlennek a' Tivoli név közelebbi ismertetését, hogy emlékeztessük olvasóinkat arra, mi vala Tivoli hajdan, 's mi a' jelenkorban.

T i b u r (most Tivoli) egykor Latiumban a' Valeria ut, és Anio folyó mellett a' régibb, 's leghatalmasb városok egyike volt. Építtetése az argosi Amphiarus három unokájának Tiburnus, Coras és Catillusnak tulajdonittatik, kik itt különös innepi szertartással tiszteltettek. A' városnak sok vize, 's a' szomszéd hegyekben kőbányái is voltak. Anio folyón (most Teverone) eleven kereskedést üzött, 's

Romában különös vásárpiazzal (Pila Tiburtina) birt. Két olasz mértföldnyire fekvék tőle Hadrian császárnak falusi jószágá (Villa, szállás v. majorja), hol meg is halt. Ezen gyönyörű major, melly ma Tivoli vecchio az az: régi Tivolinak neveztetik, sok szép régiségek maradványaival gazdagítá a' mai ritkasági gyűjteményeket.

Roma és annak környékei iránt olly nagy részvéttel viseltetnek a' mai utazók, hogy annak mindenkori fennmaradásáról kétkedni se lehet. Az idő folyama azt nevelheti vagy alább sülylesztheti ugyan, de semmivé soha se teheti. Sokkal ismeretesbek 's mindenki előtt tudva lesznek ennek okai, hogy sem azokról valamit mondanunk kellene, noha olly különfélék, valamint a' tudományok, szépművek, 's mesterségek nemei, mellyekre magokat egyes emberek elszánják. Romába jövő minden ember más meg más inyére valót keres, mindenik gazdagítja ott ismereteit, és senki se bánja-meg, hogy Romába utazott.

Ha az ember egy ideig itt tartózkodik, elég alkalmazósága van minden esztendőben a' sokféle rend, nemzetség, korbeli és a' világ minden éghajlatja, tájékából ide sereg-lő, járó kelő, utazást kedvelő emberek sokaságát csendesen vizsgálgatni; mind ez akarátja ellen is ugy tetszik az embernek, mint valamelly nagy, és jól elrendelt innep, mellyben kedve szerint vesz részt a' számtalan sokaság. A' tarka tolongásban kiki ön tetszése 's izlése szerint igyekszik magát mulatni, vagy lebilincselve marad egy helyen, vagy odább megy, hova ön vágya különösen vonza. De a' mint valamennyin meg egyeznek ama benyomáson, mellyel egész Roma hat az emberekre, kik az ottani gyönyörűségekben örömmel telt izletet (Genuss) találnak, éppen olly behatást gerjesztenek Roma környékeinek természeti szépségei-is. Ezeknek érdekesége (Interesse) független és szabad minden emberi bilincstől, azért-is zavartalan izleli azokat minden ember.

Roma környékei közt minden idő óta Tivoli (a' régi Tibur) vala a' legkedvesebb. Tivoli most az egyházi birtokban Campagna di Roma kerületnek fővárosa, püspöki lakással, 5,500 (Hübner szerint 18,000) lakóval. Szomszédságában van a' solfatara-i kénköves mocsár (Lago di

Bagni), hol Agrippa pompás fürdőji voltak. Agostino Capello orvos Roma vidékén leg egészségesebbnek mondja Tivoli éghajlatját.

Az agg világban valamint az új időkben-is Tivoli volt a' költők és gazdagok kedvencz-mulató-helye. Az volt a' hely, melly után a' finom izlést szerető Horátz fiatalságának viszontagságai kiállása mulva mindenek előtt ohajtózik. 'S ha bár nem mutat-is olly fokú fenyeséget többé, mint mikor még Horátz, Virgil, 's Propertz birtokaik ott valának, midőn még Maecenas, és Varo felséges gazdag majorjaik állottak, mikor még Vopiscusnak *) a' Statius Sylo (Lib. 4.) által nagyon dicsőített villája (major) ott virágzott, midőn még pompás templomai teljes fényökben diszlettek, de azért fen tartá gyönyörű vidékét, hires termékenységet, 's az Anio-nak **) (Teverone) gyakran dicsért phantasticai vizeit, mellyek őt a' festőknek kimeríthetlen tanuló példányává, 's a' falusi életet kedvelőknek hűs nyári lakásává tevék. — Most is áll még Vesta, Sybilla (most S. Giorgio), Herkules, (most székes egyház) templomai, és Maecenas Villája. A' többi régiségeknek, mint a' Forum, Juno (most S. Biagio), Diana (most S. Andrea) templomaiknak, régi fürdők, Marius majorja (most S. Maria della Carità), Metellus villája, amphitheatrum és régi fellegrvárnak csak helyeik látszanak. Senki sem emlékezhet vissza öröm nélkül a' kellemes Tivolira, ki azt valaha látta, pedig mennyire el pusztitá hajdankori pompás dicsőségét az Aniónak gyakor és irtóztató víz áradása.

(Folytatás következik.)

III. JELESMONDÁS.

B a r á t s á g.

A' barátság nem valamelly külföldi plánta. Minden földben meg terem az, 's a' meleg ágyat (Treibhaus) kerüli. Ő az élet fűszere; őtet a' szerelem istene teremté minden olly éghajlat (clima) számára, mellynek lakosai vonzódás 's érzelemmel bírnak termesztése

*) Manlius Vopiscus tiburi születésű, vig költő, 's Christus után 114. évben Annenius Hastával Consul volt. Domitiának védecze (Schützling) levén, ettől sok kincsekkel halmoztatott. Antonio del Re. Cap. 10.

**) Mért és mikor nyerte ezen folyó il Teverone-nevét, a' sok gyanításokból alaposan be bizonyítani nem lehet.

íránt. Ápoljuk tehát őtet; virágokat 's gyümölcsöket fog számunkra teremni.

Herder.

IV. K ü l ö n f é l e.

Magyar-Lengyel anekdoták. 1) Egy magyar nemes megszeretett egy magyar leányt, 's keze után vágyott. Szerelmet ígér a' leány azon feltétel alatt, ha kedvese a' Lengyeleknek segítségül repülend 's olly jelt, melly bátorságát hirdesse, hozand neki. Az elbocsátottnak még kardot 's lovat-is ajánlott. Varsó eleste után kívánt jellel 's karján dicső sebhelyekkel tért vissza a' szeretett. 2) Hasonló eset történt Pesten (!?) is: szándéka volt egy fiatal embernek oltárnál meg erősíteni a' szerelem frigyét: de mélyen sebzé szívé a' lengyel nyomorúság. Lángol jegyeséért, de nem állhat ellen ama vonzalmának, hogy az örök frigy megszentelését előbb a' szabadságért hadban vívná-ki. Repül kívánati czélja felé kedvesének levelet hagyván, melly tele volt szerelme hő bizonyítványával, de a' Lengyelek szeretetével-is, 's azon ellenállhatlan vonzalmával, hogy am azok ügyének áldozza-fel erejét. Varsóba érkezével lovagok közé áll. De milly meglepetés! Kevés nap mulva jól felkészülten, felfegyverzetten oldala mellett terem szerelmese. Megosztá ez véle egész szívé, megosztá elhatározatát. Egymás mellett csatáztak mind ketten több viadalban 's az Amazon egyik fülét veszté-el. A' táborozat végével visszatérnek mind ketten hazájokba 's boldog viszonszerelmőknek élnek! — Európa részeibe elszélledve, bolyongó, hontalan Lengyelek beszéllek német országban ezen anekdotákat. „Nem kezeskedhetünk — mond a' német író ez eseteknek történeti hitelességökért, de hisszük, mert a' nemes tett megegyez a' nemzet nemes érzelmeivel!!”

Ligetfy Andor.

Chassé széke. Azon széket, mellyen Chassé generál az antwerpi fellegrvár ostromakor casemattájában ült, ugyan ezen casematta némelly egyéb holmijeivel együtt, a' hollandi király a' ritkaságok kir. kabinetjának ajándékozta, hogy ott a' néző közönség láthassa, 's megemlékezzék a' nemes hős jeles viseletére.

Drága ló. Angoly országban] egy részvényes (actionäre) társaság rendkívüli gyorsaságáról ismeretes lovat vett 75,000 frankon, hogy azzal a' futtatásnál nyereségre kereskedjék. Nagy Sándornak híres Bucephalus-a is majd ennyibe került.

Kérdő Rejtvény.

1) Mellyik talpon mehetünk száz meg száz mértföldre-is, 's még se kop-tathatjuk-el?

2) Mellyik magyar vár volt legerősebb a' világon, mikor még valósággal az volt, minek most-is nevezik?

Előbbi rejtvény: Karácson.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiarcz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, urak utszája 612.